

Date: 19th June-2026

**AFG‘ONISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA O‘ZBEKISTONNING
ROLI**

Gulshah Sultani

Xalqaro Nordik universiteti Magistranti

gulshahsultani7753@gmail.com

phone number. +998949702811

Kirish

Xalqaro iqtisodiy munosabatlarni tashkil etishning ilmiy-nazariy asoslari global iqtisodiyotdagi turli mamlakatlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar va almashinuvlarni boshqaradigan bilim va tamoyillar to'plamini anglatadi. Ushbu tadqiqot sohasi xalqaro iqtisodiy faoliyatni shakllantiradigan murakkab munosabatlar tarmog'ini tushunish uchun iqtisodiyot, siyosatshunoslik, huquq va sotsiologiyadan kelib chiqqan holda fanlararo hisoblanadi. Xalqaro iqtisodiy munosabatlarni tashkil etish, asosan, mamlakatlarning jahon bozorida qanday hamkorlik qilishi va raqobatlashishi bilan bog'liq. Bu turli aktyorlarning, shu jumladan hukumatlar, transmilliy korporatsiyalar, xalqaro tashkilotlar va nodavlat aktyorlarning motivlari va xatti-harakatlarini tushunishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, u savdo shartnomalari, investitsiya shartnomalari va moliyaviy qoidalar kabi xalqaro iqtisodiy faoliyatni boshqaradigan institutsional asoslarni tushunishni talab qiladi. Ushbu sohaning ilmiy-nazariy asoslari yaratilgan

Kalit so'zlar: xalqaro savdo nazariyasi, xalqaro valyuta tizimi, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, xalqaro savdo tashkilotlari, Iqtisodiy Integratsiya, valyuta kurslari, xalqaro moliya, xalqaro iqtisodiy huquq, iqtisodiy rivojlanish.

Adabiyotlar tahlili

Xalqaro Savdo Nazariyasi Adabiyotlarning muhim qismi xalqaro savdo nazariyasiga qaratilgan bo'lib, u mamlakatlar o'rtasidagi savdoning qonuniyatlari va determinantlarini tushuntirishga intiladi. Adam Smit va Devid Rikardo tomonidan namoyish etilgan klassik yondashuv qiyosiy ustunlikni xalqaro savdoning harakatlantiruvchi kuchi sifatida ta'kidlaydi. Aksincha, Xekcher va Ohlin bilan bog'liq bo'lgan neoklassik yondashuv, savdo naqshlarining asosiy determinanti sifatida omil fondlarini ta'kidlaydi. Pol Krugman va Elhanan Helpman tomonidan taklif qilingan yangi savdo nazariyalari tahlilga miqyosga, mahsulotni differentsiatsiyalashga va o'lchov iqtisodiga ortib borayotgan daromadlarni o'z ichiga oladi. Xalqaro Valyuta Nazariyasi Adabiyotning yana bir muhim yo'nalishi xalqaro valyuta nazariyasiga tegishli bo'lib, u jahon iqtisodiyotidagi pul va valyuta kurslarining rolini o'rganadi. Oltin standart va Bretton-Vuds tizimi adabiyotda katta e'tiborga sazovor bo'lgan ikkita tarixiy misoldir.

Tahlil va natijalar

Xalqaro iqtisodiy munosabatlarni tashkil etishning ilmiy-nazariy asoslari jahon iqtisodiyotidagi mamlakatlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tushuntirish va boshqarishga qaratilgan ko'plab nazariyalar, tamoyillar va asoslarni qamrab oladi. Ushbu

Date: 19th June-2026

asoslar mamlakatlarning bir-biri bilan iqtisodiy jihatdan qanday munosabatda bo'lishini, tovarlar va xizmatlar savdosini, tashqi bozorlarga sarmoya kiritishni va turli iqtisodiy masalalarda hamkorlik qilishni tushunish uchun juda muhimdir. Xalqaro iqtisodiy munosabatlarni tashkil etishning ilmiy-nazariy asoslarini tahlil qilishda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi asosiy jihatlar:

1. Klassik iqtisodiy nazariyalar: qiyosiy ustunlik, mutlaq ustunlik va erkin savdo kabi klassik iqtisodiy nazariyalar xalqaro savdo va ixtisoslashuvni tushunish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu nazariyalar unumdorlik va resurslar fondidagi farqlarga asoslangan mamlakatlar o'rtasidagi savdoning afzalliklarini ta'kidlaydi.

2. Zamonaviy savdo nazariyalari: Xekcher-Ohlin modeli va yangi savdo nazariyasi kabi zamonaviy savdo nazariyalari omillar fondi, o'lchov iqtisodiyoti va mahsulotni farqlash kabi omillarni hisobga olgan holda mamlakatlar o'rtasidagi savdo naqshlari to'g'risida tushuncha beradi. Ushbu nazariyalar nima uchun mamlakatlar ma'lum tovarlar va xizmatlar bilan savdo qilishini va savdo qanday qilib o'zaro yutuqlarga olib kelishi mumkinligini tushuntirishga yordam beradi.

3. Xalqaro valyuta nazariyalari: xalqaro valyuta tizimlari, valyuta kurslari va to'lov balansi bilan bog'liq nazariyalar xalqaro iqtisodiy munosabatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Sotib olish qobiliyati pariteti, foiz stavkalari pariteti va valyuta kurslari rejimlari kabi tushunchalar mamlakatlarning o'z valyutalarini boshqarishi va xalqaro moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirishiga ta'sir qiladi.

4. Institutsional asoslar: kabi xalqaro tashkilotlar Jahon savdo tashkiloti (JST), xalqaro valyuta jamg'armasi (XVF) va Jahon banki xalqaro iqtisodiy munosabatlarni boshqaradigan institutsional asoslarni taqdim eting. Ushbu muassasalar a'zo davlatlar o'rtasida savdo muzokaralari, moliyaviy yordam va nizolarni hal qilish qoidalari, normalari va tartiblarini belgilaydilar.

5. Globallashuv: globallashuv hodisasi chegaralar bo'ylab tovarlar, kapital va ishchi kuchining o'zaro bog'liqligi, o'zaro bog'liqligi va harakatchanligini oshirish orqali xalqaro iqtisodiy munosabatlar manzarasini o'zgartirdi. Globallashuv jahon iqtisodiyotida ishtirok etayotgan mamlakatlar uchun ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

6. Mintaqaviy integratsiya: Evropa Ittifoqi (EI), NAFTA (Shimoliy Amerika Erkin savdo shartnomasi), ASEAN (Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari assotsiatsiyasi) va Mercosur kabi mintaqaviy integratsiya tashabbuslari imtiyozli savdo shartnomalari, umumiy bozorlar va bojxona ittifoqlari orqali a'zo davlatlar o'rtasida yaqin iqtisodiy hamkorlikni rivojlantiradi. Ushbu tashabbuslar mintaqalar ichidagi iqtisodiy aloqalarni chuqurlashtiradi va xalqaro iqtisodiy munosabatlar dinamikasini shakllantiradi.

